

De Portugese Jacobsweg

De Caminho Português van Sagres naar Santiago

Harriet Jenner

Langs de kust van Portugal loopt een aantrekkelijke route naar Santiago de Compostela. Harriet Jenner liep met haar man deze route, die in het Portugees bekendstaat als de Caminho Português en in het Spaans als de Camino Portugués. Een persoonlijk verslag van de wandeltocht met enkele bijzondere hoogtepunten.

Wat ging eraan vooraf?

In de maand mei van 2007 hebben mijn man Ed en ik de weinig bekende Caminho Português gelopen. Een tocht van ongeveer achthonderd kilometer van Sagres, in het uiterste zuidwesten van Europa, naar Santiago de Compostela.

In het heilige jaar 2004 liepen wij met onze (toen tienjarige) jongste zoon Daan van Saint-Jean-Pied-de-Port naar Santiago en vervolgens via A Coruña en Ferrol nogmaals naar Santiago en Fisterra. We vonden het een onvergetelijke ervaring. Sindsdien hebben we iedere vakantie (een stuk van) een jacobsweg gelopen.

Na de Camino Francés, Camino Inglés, Camino del Norte, de Vía de la Plata en de Camino Mozárabe (de aansluiting naar de Vía de la Plata vanaf Granada) leek de Portugese Jacobsweg ons een mooie uitdaging. We houden er bovendien van om langs de kust te lopen, tussen de zee en het land.

De voorbereidingen

Van alle eerdere camino's hadden we een Nederlandse, Duitse of Engelse gids om ons voor te bereiden. We konden echter geen enkele gids over deze camino vinden, alleen over het laatste stuk van Porto naar Santiago.

Van het Portugees Verkeersbureau in Den Haag kreeg ik een kaartje van Portugal

waarop de plaatsen en steden die een of meer hotels hebben met een H zijn gemarkeerd. Dit bleek onderweg heel handig te zijn, want lang niet iedere plaats in Portugal heeft een hotelletje en de in Spanje gebruikelijke albergues zijn hier helaas niet aanwezig.

Ook kreeg ik via het verkeersbureau een digitaal gidsje over de Caminho Português met de verschillende varianten vanaf Porto. De bekende gele pijlen zouden we waarschijnlijk pas vanaf Porto aantreffen, dus dat betekende geen bewegwijzering vóór Porto.

Ik besloot bij het Instituto Geográfico do Exército in Lissabon online de benodigde militaire topografische kaarten (een stuk of 29!) aan te schaffen in een schaal van 1:50.000 (serie M782 of M783) en daarvan alleen de smalle strook langs de kust te kopiëren. Het werden ongeveer vijftig kleurenkopietjes.

Het startpunt: Cabo São Vicente

Eind april 2007 vlogen we naar Faro, gingen we van het vliegveld per taxi naar het busstation van Faro (de vliegveldbus rijdt niet op zaterdag!) en vervolgens met de bus via een overstap in Lagos naar Sagres.

De Cabo São Vicente vormt het puntige zuidwestelijke uiteinde van Europa, met de Atlantische Oceaan in het zuiden en het westen voor zover het oog reikt. Het lijkt een beetje op Fisterra in Galicië: een ruige kaap met een vuurtoren en in dit geval ook met een groot fort. Zo'n plek waar het altijd waait.

De volgende ochtend gingen we op weg. Het eerste traject heeft een rotsige kust, met hoge kliffen zonder lange stranden. Alleen kleine strandjes tussen de rotsen. Een ruig landschap. Bij sommige strandjes wordt gesurft, maar er is nauwelijks toerisme.

We zouden de eerste dag 25 kilometer afleggen tot Carrapateira (een surfdorpie/vissersplaatsje). Maar omdat de pinautomaat daar kapot was en die in onze vertrekplaats Sagres ook, werd de eerste bestemming uiteindelijk Aljézur. Een traject van veertig kilometer.

We begonnen net uitgeput te wanhopen dat er hier geen hotel zou zijn, toen we opeens een prachtig houten jacobsebeeld langs de weg zagen staan en, geloof het of niet, meteen daarna zagen we een bordje dat naar het enige (op dat moment geopende) hotel wees!

De Jacobsweg relatief onbekend

Het jacobsebeeld in Aljézur was vooral bijzonder, omdat we merkten dat de Jacobsweg in Portugal lang niet zo bekend is als in Spanje. Ondanks de schelpen op onze rugzakken wist bijna niemand hier waarmee wij bezig waren.

In de regio rond Lissabon dachten sommige mensen dat we naar Fátima liepen. We hebben ook regelmatig moeten uitleggen dat we op weg waren naar Santiago in Spanje, want in Portugal ligt een plaats die Santiago do Cacém heet.

Een uitzondering hierop maakten we mee in São Jacinto. Dat is een piepklein plaatsje op het gelijknamige schiereiland. Hier kwamen we aan met de veerboot van Aveiro. Op een tuinmuur zagen we een tegel waarmee in Galicië de Jacobsweg wordt aangegeven. We bleven verbaasd staan en de bewoonster van het huis kwam naar buiten. Ze sprak alleen Portugees, maar we begrepen dat haar dochter van hier af aan naar Santiago had gelopen. Ze haalde haar dochter, die wel Engels sprak, erbij en samen liepen we naar

het mooie kerkje van São Jacinto, waarvan zij de sleutelbewaarders waren. We kregen een prachtige stempel voor onze credencial en sinaasappels voor onderweg. Ze bood ons aan om hier te overnachten, maar het was pas tien uur en we waren net begonnen te lopen na de veertocht, dus we hebben geen gebruik gemaakt van de gastvrijheid van deze aardige vrouw.

De wegen en paden

Het hele begrip wandelen is vrij onbekend in Portugal. Als je met je rugzak om de weg vraagt word je vaak naar de snelweg gestuurd. Mensen kunnen zich niet goed voorstellen dat je echt te voet bent. Als we aan de linkerkant langs een autoweg liepen, moesten we soms opzijspringen doordat achteropkomende auto's elkaar aan het inhalen waren en totaal niet bedacht waren op voetgangers.

Vlak voor Vila Nova da Gaia (nu een stadsdeel van Porto, op de zuidoever van de Douro) loopt een houten plankier van vijftien kilometer over de duinen. Deze staat op palen, zodat de duinbegroeiing niet wordt beschadigd. Het is een van de weinige paden die speciaal bedoeld zijn voor wandelaars en joggers.

Ten noorden van de plaats Nazaré loopt een mooi fietspad langs de Estrada Atlântico, waarvan we dankbaar gebruik hebben gemaakt. Door sommige duinen lopen paden die ontstaan zijn door het rijden met quads (vierwielige motorvoertuigen). Het lijken net ruiterspaden, maar dan breder. Door het mulle zand zijn ze helaas zeer moeilijk begaanbaar. Gelukkig zijn er nog veel onverharde wegen die weinig worden gebruikt door het verkeer.

Het landschap

Net als de andere jacobswegen is het landschap van de Caminho Português erg afwis-

Linkerpagina, boven: Duinen vlak voor Zambujeira do Mar (Alentejo). Linksonder: Het drogen van vis op het strand van Nazaré. Rechtsonder: Estrada Atlântico bij San Pedro de Muel. Foto's: Harriet Jenner.

selend en mooi. We liepen op kliffen, door zandduinen, vele kilometers over totaal verlaten stranden, achter de duinen, langs meren, rivieren, zoutwatermoerassen en ría's (zeearmen). Door eucalyptus-, loof- en dennenbossen, soms over heuvels, maar meestal over redelijk vlak land. En altijd was er de oceaan, op enkele meters of kilometers afstand.

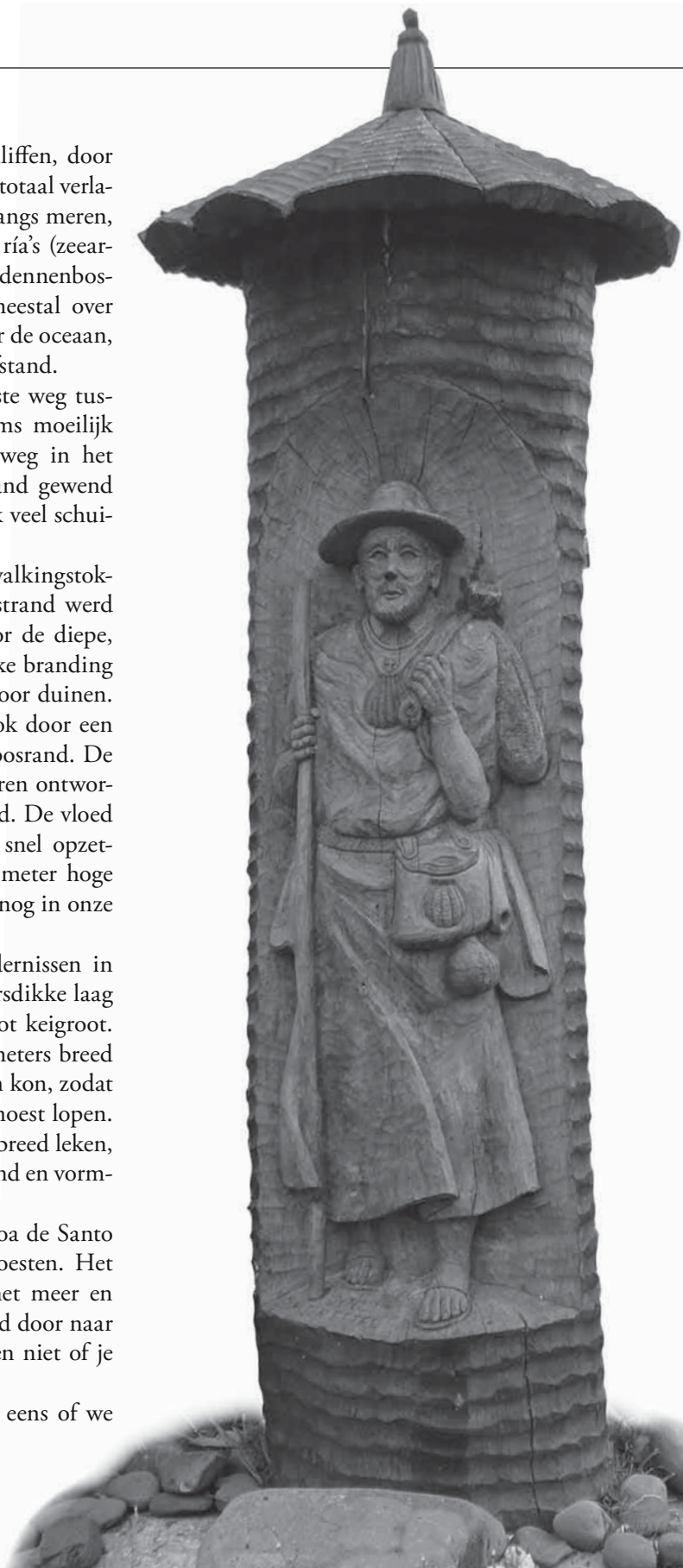
Het strand is natuurlijk de kortste weg tussen twee kustplaatsen, maar soms moeilijk begaanbaar. We zakten dieper weg in het 'harde' zand dan we in Nederland gewend waren en het strand liep hier ook veel schuiner af.

Gelukkig waren onze nordic-walkingstokken hier een goede steun. Het strand werd aan de linkerhand begrensd door de diepe, onstuimige oceaan, met een sterke branding en aan de rechterhand meestal door duinen. Op een bepaald traject echter ook door een steile, door de vloed afgeslagen bosrand. De bomen die door het zeewater waren ontworteld lagen kriskras over het strand. De vloed kwam op dat traject opeens zo snel opzetten dat we renden naar de vier meter hoge steile bosrand, waar het water alsnog in onze schoenen liep!

Op het strand lagen soms hindernissen in de vorm van rotsen, of een metersdikke laag kiezelstenen van tuinpadkiezel tot keigroot. Of riviertjes van slechts enkele meters breed waar je desondanks niet overheen kon, zodat je kilometers bergopwaarts om moest lopen. Andere riviertjes die op de kaart breed leken, liepen juist weer dood op het strand en vormden geen enkel probleem.

Er was ook een groot meer (Lagoa de Santo André) waar we we omheen moesten. Het strand loopt tussen de zee en het meer en soms breekt de zee over het strand door naar het meer. Je weet dus van tevoren niet of je door kunt lopen over het strand.

We vroegen in kustplaatsen wel eens of we

over het strand naar de volgende plaats (op bijvoorbeeld twintig kilometer afstand) konden lopen zonder hindernissen en kregen dan soms het antwoord dat het niet kon. Als we vroegen waarom dat niet kon, zei men dat het gewoonweg te ver was om te lopen! De enige mensen die we zagen op de lange stranden tussen twee kustplaatsen in waren zeehengelaars, die op zeebaars vissen. Er liggen ook wel kleine visserboten op deze stranden, bij gebrek aan een 'echte' haven.

Slapen en eten

Het belangrijkste verschil met de jacobswegen door Spanje is het gebrek aan pelgrims-herbergen. Je bent dus afhankelijk van de aanwezigheid van hotels of pensions. In de kustplaatsen zijn lang niet altijd overnachtingsmogelijkheden, omdat het meestal geen badplaatsen zijn (ondanks de prachtige stranden).

Als je over het strand loopt, moet je soms een paar kilometer landinwaarts lopen voor een bed. Hierbij was de kaart van het toeristenbureau onmisbaar, omdat niet iedere plaats een hotel heeft. We kwamen tot de ontdekking dat het prijsverschil tussen een kleine kamer zonder eigen badkamer in een 'pensão' en een goede kamer in een driesterrenhotel niet erg groot is. Indien mogelijk kozen we dus voor het laatste. We vroegen altijd om korting (voor pelgrims) en kregen die ook meestal, zelfs in luxehotels.

In Portugal wordt veel vis gegeten, en dat deden wij dus ook. Maar een maaltijd in een restaurant is veel duurder dan in Spanje (terwijl de grondstoffen en het arbeidsloon in Portugal goedkoper zijn). Dit is vooral omdat het 'menu del día' (de Spaanse goedkope lunch voor arbeiders) hier niet bestaat. 'Uit eten' ga je in Portugal om uit te gaan, en dus niet tijdens het werk zoals in Spanje.

De vis is meestal vers uitgestald voor het

restaurant en soms helaas ook niet. Je krijgt altijd ongevraagd allerlei voorgerechten op tafel, maar het is geen probleem als je meteen zegt dat je het niet wilt. Ontbijten doe je in een pasteleria, en dat kost dan weer bijna niets. Net als een drankje onderweg, want koffie, croissant of frisdrank kost minder dan een euro.

Hoogtepunten

Op deze jacobsweg kom je achtereenvolgens langs:

- De westkust van de Algarve met het leuke vissersplaatsje Odeceixe (in tegenstelling tot de zuidkust is hier nauwelijks toerisme).
- De Costa Azul (azuurblauwe kust) en plaatsen als Porto Covo, Melides en Comporta aan het begin van het prachtige schiereiland van Tróia. Hiervandaan neem je de veerboot naar de eerste grote plaats Setúbal, een dag later gevolgd door de veerboot naar Lissabon (of over de brug natuurlijk).
- De Região de Lisboa met natuurlijk Lissabon: een prachtige stad met een oud centrum op de heuvels en een modern gedeelte bij de Vasco da Gamabrug.
- De Costa Prata (zilveren kust) met het schiereilandje Peniche (een soort zero-versstadje), de kustplaatsen Figuera da Foz en Nazaré (bestaande uit een laag gedeelte aan het strand en een hoog deel op het klif). Hier wordt op het strand nog vis gedroogd door vrouwen in klederdracht.
- De Costa Verde (groene kust) met de schilderachtige plaats Aveiro en het eerder genoemde schiereiland São Jacinto. En natuurlijk Porto, ook weer op de heuvels gebouwd. Hier zagen we de eerste gele pijlen op de brug over de Douro. (Vanaf Vila Nova da Gaia, de plaats waar alle portkelders liggen. Je kunt hier om tien

Portkelders in de stad Porto, waar je soms om tien uur 's ochtends al port kunt proeven.

Foto: Tieleke Huijbers.

uur 's ochtends al port proeven.) Vanaf hier steek je een grote rivier over die vanuit het heuvelachtige binnenland naar zee stroomt. De laatste rivier, de Minho, vormt de grens met Spanje.

Vanaf Porto lopen meerdere wegen naar Santiago. Wij namen de kustroute tot de Minho, daarna volgden we de rivieroever tot de brug bij Valença, de vestingstad aan de Portugese zijde, met aan de Spaanse overkant de middeleeuwse stad Tui.

- Galicië, de Spaanse provincie waarin het einddoel Santiago de Compostela ligt, de prachtige stad Tui en achtereenvolgens Redondela, Pontevedra en Padrón. In Galicië zijn natuurlijk de bekende pelgrimsherbergen in de etappeplaatsen te vinden.

Het weer?

In de maand mei van 2007 hadden we goed wandelweer: droog, niet te warm, slechts een paar buien, aan het strand altijd een stevige bries, maar wel meer zon dan landinwaarts. Zoals altijd begon het zachtjes te regenen toen we bij de stadsgrens van Santiago aankwamen...

Aanrader of niet?

Wij vonden de Portugese Jacobsweg een prachtige weg om te lopen. Wel jammer dat je op het Portugese stuk geen andere pelgrims ontmoet en natuurlijk ook jammer dat hij niet helemaal bewegwijzerd is. Maar het is niet echt moeilijk om je weg te vinden. Gewoon naar het noorden lopen en de oceaan op links houden. En met een kaart erbij kom je niet voor verrassingen te staan.

Het lijkt me geen aanrader voor mensen die alleen lopen. Het is er erg eenzaam en er is geen aanspraak met andere pelgrims 's avonds in herbergen, want die zijn er allebei niet. Het is ook geen 'goedkope' pelgrimstocht door de hogere kosten voor slapen en eten. De afstand is ongeveer gelijk aan de Camino Francés of de Camino del Norte. Je bent (ruim) een maand onderweg. 🌞